

Boekbesprekingen

VAN DEN BERGH, L. M. J., GERRITSE, W. G., HEKKING, W. H. A., KEIJ, P. G. M. J. & KUYK, F. (red.) 1979. *Vogels van de Grote Rivieren*. Spectrum, Utrecht. 328 p. Prijs f 41,75.

Dit boek had natuurlijk veel eerder besproken moeten worden; in verband met zijn belangrijkheid volgt alsnog een korte bespreking. Het boek, samengesteld door de Stichting Vogelwerkgroep Grote Rivieren, heeft de volgende lange neventitel meegekregen: „Verslag van een onderzoek naar voorkomen, aantallen, verspreiding en biotoop van vogels in het rivierengebied”, terwijl op het omslag, boven de rivierimpressie met neerstrijkende Pijlstaarten van de hand van H. J. Slijper voorts vermeld wordt: „Het rivierenland is een oer-Nederlands landschap. Omdat in dit gebied tot voor kort de invloed van de mens beperkt was en die van het stromende water erg groot, is het voor ons gevoel nog een van de weinige landschappen waar de natuur overheerst”. Uit de inleiding kan ook nog geciteerd worden dat het boek een pleidooi is „voor het ongeschonden behouden van een historisch gegroeid landschap”. Hiermede is al meteen veel over de inhoud gezegd. Het onderzoeksgebied van de grote rivieren strekt zich uit westelijk tot de West-Betuwe, de Tieleraard en de Bommelerwaard en noordelijk tot de IJsseldelta en het Ketelmeer. Behalve het echte open dijken- en uiterwaardenlandschap zijn ook de heuvel- en bosrijke gebieden van Montferland, het Rijk van Nijmegen en de Kop van Limburg inbegrepen. Hierdoor is de behandelde vogelfauna erg gevarieerd geworden en omvat het het grootste gedeelte van de in Nederland vastgestelde soorten.

Twee aspecten van de inhoud verdienen allereerst de aandacht. Ten eerste het grote aantal enthousiaste waarnemers en auteurs, ten tweede de voortreffelijk beoordeelde en geordende presentatie. Wat het eerste betreft: er worden niet minder dan 114 personen genoemd die in de periode 1971-76 medewerking verleenden aan de broedvogelinventarisaties; aan het trekvogelonderzoek namen 73, aan de rivierentellingen ruim 800, aan de meeuwentellingen c. 125 en aan het schrijven van de tekst 24 personen deel. De inhoud bestaat uit twee delen: (1) een uitvoerige beschrijving van het gebied met gegevens over bodem, bodemgebruik en bodembegroeiing en beschouwingen over de voorkomende vogelgemeenschappen met zulke moeizaam te hanteren begrippen als dominante, subdominante, influente en recedente dominantieclassen, en (2) een overzicht van alle in het rivierengebied vastgestelde vogelsoorten. Per soort worden streeknaam, status, voorkomen of verspreiding, habitat en bijzonderheden vermeld, terwijl van de broedvogels gedetailleerde verspreidingskaarten en aardige pentekeningen door E. Hazebroek worden gegeven. Min of meer exclusieve of kenmerkende soorten als Kwartelkoning, Klein en Kleinst Waterhoen, Blauwborst en Grauwe Gors worden uitvoerig en op zeer instructieve wijze behandeld, maar dat laatste geldt eigenlijk voor

alle soorten. De gebruikte literatuurbronnen zijn goed gedocumenteerd en de verkregen gegevens zijn aangevuld met tot dan meestal ongepubliceerde historische details uit beschikbaar gestelde vogeldagboeken van tenminste 51 personen. Interessant zijn de te maken vergelijkingen wat betreft verspreiding, bewoond landschapstype en aantallen van zulke soorten als Grutto versus Tureluur, Bosuil versus Steenuil, Glanskop versus Matkop, Goudhaantje versus Vuurgoudhaantje (in de niet-echte riviergebieden!) en Geelgors versus Grauwe Gors. De waterwildtellingen zijn in dit gebied uiteraard belangrijk, evenals de gegevens over het overwinteren van Kleine Zwanen (tegenwoordig gras- en wintergraan-eters) en Rietganzen (de laatste jaren c. 20 000, „die afwisselend in Nederland en West-Duitsland verblijven”). Overigens is het echte rivierengebied door zijn moeilijke toegankelijkheid nog steeds onvoldoende bekend.

Een uitstekend werk in de serie van lokale Nederlandse avifauna's en gebaseerd op prachtige samenwerking van velen.

KHV

BEZZEL, E., LECHNER, F. & RANFIL, H. 1980. *Arbeitsatlas der Brutvögel Bayerns*. (Themen der Zeit 4) Kilda, Greven. 200 p. Prijs DM 14,80.

Deze broedvogelatlas geeft een overzicht van de huidige kennis van de verspreiding van broedvogels in Bayern (Beieren), BRD. De gegevens zijn gedeeltelijk het resultaat van atlas-werk en gedeeltelijk ontleend aan inventarisaties en losse waarnemingen. Van de 700 blokken van 10 × 10 km is 47% volledig onderzocht terwijl van 11% in het geheel geen informatie voorhanden is.

Op de kaarten is onderscheid gemaakt in drie periodes, broeden zeker of vermoedelijk terwijl afwezigheid in goed onderzochte blokken ook is aangegeven. De begeleidende tekst geeft de bezettingsgraad, een aantalsschatting, bespreking van de verspreiding, informatie over populatietrends en literatuur. In Bayern kunnen 176 soorten als regelmatig broedvogel worden opgevat. Enkele soorten en aantallen: Zwarte Ooievaar c. 5 paar, Brilduiker 10—30, Auerhoen 1000—3000 ♂♂, Kwartelkoning 3—10 000 paar, Oehoe 140—180, Witrugspecht 100—300, Blauwborst 400—800, Sprinkhaanrietzanger 50—100 000, Grote Karekiet 5—15 000, Roodkopklauwier 25—50. Bij een meerderheid van de soorten vindt achteruitgang in aantal plaats of wordt het vermoed. Dit is een waardevolle uitgave die zonder veel franje veel informatie verschaft. Voor iedere avifaunistische European een goede aanschaf.

ERO